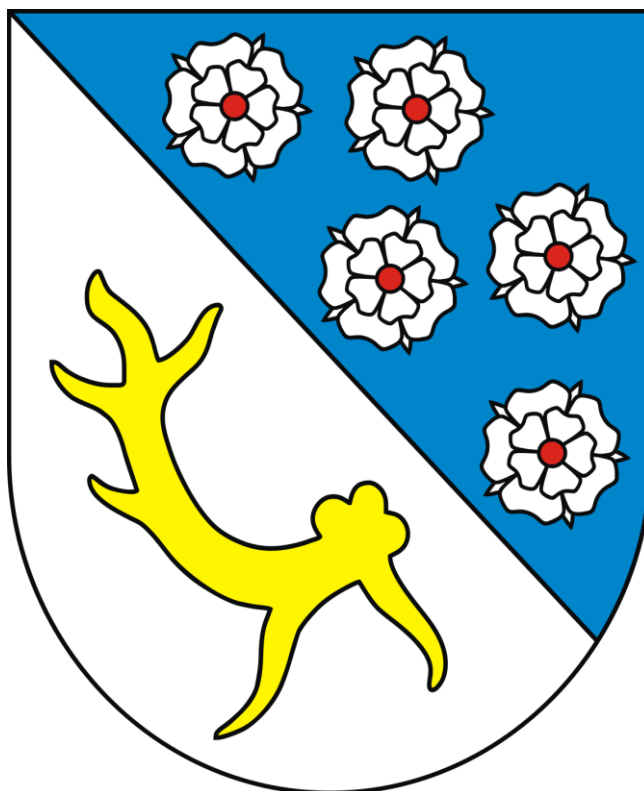

**PROGRAM SŁUŻĄCY DZIAŁANIOM PROFILAKTYCZNYM MAJĄCYM NA CELU
UDZIELENIE SPECJALISTYCZNEJ POMOCY, ZWŁASZCZA W ZAKRESIE
PROMOWANIA I WDRAŻANIA PRAWIDŁOWYCH METOD WYCHOWAWCZYCH
W STOSUNKU DO DZIECI
W RODZINACH ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ
DOMOWĄ
NA LATA 2025 - 2030**

Nowe Miasto Lubawskie 2025 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp	2
Środowisko wychowawcze rodziny	4
Funkcje rodziny	5
Postawy rodzicielskie	7
Rodzina dysfunkcyjna	9
Cele programu	11
Obszary działania i odbiorcy programu	11
Realizatorzy programu	12
Monitoring i ewaluacja programu	12
Przewidywane efekty realizacji programu	13
Harmonogram realizacji programu	14

Wstęp

Wychowanie to proces, który jest rozłożony w czasie, wymaga nakładów, wysiłku, a efekty tego wysiłku mogą być odroczone i widoczne dopiero za kilka lat. Wychowywanie to zaspokajanie podstawowych potrzeb, kształtowanie charakteru, rozwijanie fizyczne i psychiczne, a także wprowadzanie w życie społeczne i kulturę. To pomaganie dziecku w rozwoju, ukazywanie mu wartości, zasad i reguł życia poprzez własne zachowanie i doświadczenie. To wspólna wędrówka rodzica i dziecka ku określonemu celowi.

Podstawowym celem wychowania jest przekazanie wartości ogólnych, którymi dziecko może się kierować w samodzielnym postępowaniu, a także wspieranie dziecka, by stawało się coraz lepszym człowiekiem.

Pierwszym i najistotniejszym środowiskiem wychowawczym w życiu człowieka jest środowisko rodzinne, w którym dziecko rozwija się fizycznie i psychicznie. Rodzina stwarza warunki do zaspokojenia różnorodnych potrzeb psychicznych i społecznych swoich członków, a zwłaszcza dzieci. Dotyczy to przede wszystkim potrzeby przynależności uczuciowej, bezpieczeństwa, stabilizacji. To w rodzinie dziecko zdobywa pierwsze doświadczenia, doznaje pierwszych odczuć emocjonalnych, przyswaja sobie wzorce i zasady współżycia, a także utożsamia się ze swoim najbliższym otoczeniem, szukając w nim miejsca dla siebie.

Niniejszy program profilaktyczny ma na celu promowanie prawidłowo funkcjonującej rodziny, która jest zdolna zapewnić optymalne warunki rozwoju i wychowania. Sposób, w jaki rodzice traktują dzieci, ma głębokie i trwałe konsekwencje dla ich życia.

I. Środowisko wychowawcze rodziny

Rodzina jest powszechnie traktowana jako podstawowy obszar wpływów oddziałujących na rozwój i funkcjonowanie dziecka, w którym dziecko uczy się podstawowych umiejętności życiowych, kształtuje swoją osobowość, nabiera przekonań o świecie, o jego wartościach i zasadach życia. Tu formuje się jego tożsamość i wzorce zachowań.

Środowisko wychowawcze rodziny jako obszar rozpoznania pedagogicznego stanowi społecznie wyznaczony układ warunków i cech, o różnym jakościowo charakterze, który w zróżnicowany pod względem całości i intensywności sposób wpływa na przebieg i efekty procesu wychowania.

W literaturze przedmiotu odnaleźć można różne propozycje dotyczące systematyzacji cech i warunków rodziny, które sugerowane są jako czynniki opisujące jej środowisko wychowawcze, a których znaczenie zmieniało się na przestrzeni lat. Początkowo koncentrowano się na warunkach ekonomicznych i rzeczowych rodziny, z czasem coraz więcej uwagi poświęcano cechom pozaekonomicznym.

W literaturze tematu wymienia się trzy główne grupy czynników analizy poziomu wychowywania w rodzinie:

- **czynniki ekonomiczno-społeczne** – wielkość rodziny i jej struktura, źródła utrzymania rodziny, sprawowanie opieki materialnej nad dziećmi, podział pracy i ról w rodzinie;
- **czynniki kulturalne** – wykształcenie rodziców i doksztalcanie się rodziców, kultura językowa rodziny, majątek kulturalny rodziny, sposoby spędzania czasu wolnego, stosunek rodziców do nauki szkolnej dzieci, stosunek członków rodziny do tradycji i nowości, pielęgnowanie obyczaju i podatności na zmiany;
- **czynniki psychospołeczne** – rodzaj i siła więzi społecznych oraz emocjonalnych, uznawane i realizowane wzorce życia rodzinnego, stosunek członków rodziny do zjawisk patogennych, układ i rodzaj postaw oraz środków oddziaływań wychowawczych, charakter kontroli rodziców nad dziećmi, ogólna atmosfera panująca w środowisku rodzinnym, opinie o rodzinie w miejscu zamieszkania.

Obecnie rodzinę postrzega się jako system, który charakteryzuje się specyficznymi relacjami, specyficzną strukturą, a w niej granicami, podsystemami. Posiada określoną dynamikę, wypracowuje swoisty system ról, kontroli i władzy. Rozwija własne sposoby komunikowania się, posiada związki z innymi, opiera swe funkcjonowanie na doświadczeniach indywidualnych i całości rodziny, a także na doświadczeniach poprzednich pokoleń. W tym systemie dużą rolę odgrywają historia rodzinna i mity rodzinne. W podejściu systemowym duże znaczenie ma również sposób osiągania przez rodzinę różnych celów, sposób zmagania się z trudnościami i problemami oraz radzenie sobie przez jej członków w sytuacjach kryzysowych. W ujęciu systemowym dostrzega się wpływ innych członków rodziny na daną osobę, na jej zachowanie i sposób funkcjonowania, jak również wpływ sposobu funkcjonowania tej osoby na innych członków rodziny i wszystkie pozostałe elementy systemu.

II. Funkcje rodziny

Prawidłowo działająca rodzina spełnia następujące funkcje:

- wychowawczą,
- materialno-ekonomiczną,
- opiekuńczo-zabezpieczającą,
- prokreacyjną,
- seksualną,
- legalizacyjno-kontrolną,
- socjalizacyjną,
- kulturalną,
- rekreacyjno-towarzyską,
- emocjonalno – ekspresyjną.

➤ **Dynamika życia w rodzinie**

Rodzina składa się z podsystemów - męża i żony, partnera i partnerki, rodzica i dziecka, rodzeństwa. Aby w pełni zrozumieć rodzinę, musimy poznać osobowości poszczególnych jej członków, funkcjonowanie podsystemów rodzinnych i ich powiązania z całą rodziną, a także środowisko zewnętrzne, dzięki któremu relacje w rodzinie rozwijają się i zmieniają.

➤ **Relacje małżeńskie i partnerskie**

Metody wychowawcze stosowane przez rodziców związane są z jakością relacji małżeńskiej/partnerskiej. Prawidłowe funkcjonowanie małżeństwa/partnerów może stanowić swoistą ochronę przed stresem wynikającym z pełnienia funkcji rodzicielskich. Może także świadczyć o zdrowej osobowości rodziców.

Prawidłowo funkcjonujące małżeństwo/partnerstwo zaspokaja potrzeby w zakresie miłości, uznania, wsparcia materialnego i psychologicznego. Gdy partnerzy czują, że zasoby i nagrody są równo rozdzielane, wówczas nie powstają konflikty i spory. Niezadowoleni partnerzy częściej demonstrują negatywne zachowania, częściej również odwzajemniają negatywne zachowania drugiej osoby.

➤ **Relacje rodzic – dziecko**

Jednym z podstawowych zadań rodzica jest kreowanie środowiska, które wspomaga rozwój dziecka przygotowanego do podejmowania wielu ról społecznych i zawodowych. Kompetencja i procesy socjalizacji nie są uniwersalne, ponieważ cechy wysoko cenione w jednej kulturze, mogą być dyskredytowane w innej.

Głównym wyznacznikiem właściwych relacji rodziców i dzieci jest ich odpowiedzialność za dziecko. Dobre pełnienie roli rodzica ma miejsce wówczas, gdy rodzic:

- jest opiekuńczy,
- jest troskliwy,
- jest wrażliwy na potrzeby i możliwości dziecka,
- wspiera jego rozwój społeczny i poznawczy,
- jest konsekwentny,

- wyznacza dziecku granice,
- nie stosuje zbyt często wzmocnień negatywnych,
- nie stosuje surowych kar.

Takie postępowanie rodzica w procesie wychowawczym sprzyja prawidłowemu rozwojowi społecznemu i emocjonalnemu, kształtowaniu się poczucia własnej wartości, umiejętności współdziałania z innymi, rozwojowi poznawczemu.

Niewłaściwe pełnienie roli rodzicielskiej zapowiada zwłaszcza sytuacja, w której współwystępują takie cechy dziecka, które mogą być źródłem stresu dla rodzica oraz takie właściwości rodzica, które utrudniają dobre pełnienie tej roli. Relacje rodzice – dzieci nie są zależne od pojedynczego wydarzenia. Rozwijają się bowiem i zmieniają nieustannie od momentu przyjścia dziecka na świat. To, jakie w danym momencie jest dziecko, może zależeć od wcześniejszego zachowania rodzica. Z kolei to, jaki jest rodzic, może wynikać z wcześniejszych zachowań dziecka.

➤ **Relacje pomiędzy rodzeństwem**

Rodzeństwo może wywierać na siebie zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ. Dzieci posiadające młodsze rodzeństwo opiekują się nimi, ćwicząc jednocześnie umiejętności, z których będą w przyszłości korzystać jako rodzice. Opieka doznawana ze strony starszego rodzeństwa dostarcza młodszym dzieciom wiedzy o systemie wartości, zasadach i wyzwaniach, jakie niesie ze sobą życie w społeczeństwie.

III. Postawy rodzicielskie

Postawy rodzicielskie mogą być właściwe, stwarzające odpowiednie warunki psychospołeczne dla prawidłowego rozwoju dziecka oraz niewłaściwe, wpływające ujemnie na kształtowanie się jego osobowości.

Właściwe postawy wychowawcze

1. Postawa akceptacji dziecka – przyjęcie go takim, jakim ono jest, z jego cechami fizycznymi, usposobieniem, umysłowymi możliwościami i trudnościami. Rodzice dają mu do zrozumienia, że jest kochane, cenione, że znają jego potrzeby i starają się je zaspokoić.

W takiej rodzinie dziecko czuje się bezpiecznie, jest zadowolone ze swego istnienia, nawiązuje trwałe więzi emocjonalne, potrafi wyrażać swoje uczucia, jest wesołe, miłe, odważne.

2. Postawa współdziałania z dzieckiem – świadczy o zainteresowaniu rodziców tym, co robi dziecko. Rodzice angażują je w zajęcia i sprawy domowe, odpowiednie do jego możliwości rozwojowych. Ma prawo do wyrażania swojej własnej opinii, decydowania o sprawach bliskich mu osób, czuje się potrzebne w rodzinie i wartościowe.

3. Postawa dawania dziecku rozumnej swobody – rodzice darzą dziecko zaufaniem i pozostawiają mu duży margines swobody. Potrafią jednak utrzymać swój autorytet i odpowiednio kierować dzieckiem.

Dziecko z takiej rodziny jest bystre, pomysłowe, współdziała z rówieśnikami.

4. Postawa uznająca prawa dziecka – rodzice pozwalają dziecku samodzielnie działać i dają mu do zrozumienia, że jest odpowiedzialne za wyniki tego działania. Kierują nim stosując sugestie, wyjaśnienia i tłumaczenia, wspólnie uzgadniają jego prawa i obowiązki. Dziecko dokładnie wie, czego się od niego oczekuje - na miarę jego możliwości rozwojowych. Dziecko z takiej rodziny jest samodzielne, lojalne, solidarne.

Niewłaściwe postawy wychowawcze

1. Postawa odtrącająca – cechuje się nadmiernym dystansem uczuciowym i dominacją rodziców. Dziecko jest dla nich ciężarem, wzbudza ich niechęć.

Rodzice otwarcie krytykują dziecko, nie dopuszczają go do głosu, stosują surowe kary, represyjne żądania, postępują z nim w sposób brutalny.

2. Postawa unikająca – cechuje się nadmiernym dystansem uczuciowym rodziców wobec dziecka, ich uległością i biernością. Rodzice wykazują beztroskę posuniętą do braku odpowiedzialności, ignorują dziecko, zaniedbują je pod względem uczuciowym, opiekuńczym oraz stawianych dziecku wymagań. Dzieci z takich rodzin cechuje brak wytrwałości w działaniu, nieufność, strachliwość, konfliktowość w kontaktach z ludźmi.

3. Postawa nadmiernie wymagająca – przejawia się dominacją rodziców w postępowaniu z dzieckiem. Zmuszają je, aby dostosowało się do wytworzonego przez nich wzoru, bez liczenia się z możliwościami dziecka, bez uznania jego praw i poszanowania jego indywidualności. Stawiają mu wygórowane wymagania, ograniczają jego samodzielność swobód, narzucają mu swoją wolę przez zmuszanie, stosowanie nagan, sztywnych reguł postępowania. Dzieci cechuje brak wiary we własne siły, niepewność, lękliwość, uległość, przewrażliwienie, brak zdolności do koncentracji uwagi.

4. Postawa nadmiernie chroniąca – podejście rodziców do dziecka jest bezkrytyczne, uważają je za wzór doskonałości, ulegają mu, tolerują jego niewłaściwe postępowanie, zaspokajają każdy kaprys, pozwalają panować nad całą rodziną, są przesadnie opiekuńczy i nadmiernie troskliwi, przez co utrudniają dziecku samodzielność. Dzieci z takich rodzin wykazują opóźnienie dojrzałości społecznej, bierność, zarozumiałość, poczucie większej wartości, nadmierną pewność siebie, zależność od matki, nieustępliwość.

IV. Rodzina dysfunkcyjna

Trudno przecenić znaczenie rodziny w procesie wychowania, gdyż jest ona naturalnym środowiskiem socjalizującym. Może wspierać lub ograniczać procesy adaptacji młodego człowieka do życia w społeczeństwie.

Rodzina dysfunkcyjna to w rozumieniu systemowym rodzina, która w sposób ciągły przejawia zaburzenia swojej struktury i funkcji. Źródłem dysfunkcji w rodzinie są dorośli, którzy założyli rodzinę – małżonkowie, rodzice.

To właśnie oni, jako dojrzały ludzie podejmują decyzję o założeniu rodziny, tworzą reguły, według których rodzina funkcjonuje, wnoszą swój światopogląd, styl bycia, sposób zachowania się, obraz siebie, przekonania, jak również swoje emocje i sposoby ich okazywania. Zaburzenie układu rodzinnego ma swój początek w osobach, które go inicjują.

Przyczyny dysfunkcji mogą być różne, między innymi:

- śmierć biologicznych rodziców dziecka,
- niewłaściwe wypełnianie obowiązków,
- głęboka patologia,
- porzucenie,
- uzależnienia,
- długotrwałe bezrobocie,
- długotrwała choroba,
- zaniedbywanie dziecka,
- krzywdzenie dziecka

Analiza czynników ryzyka pojawiania się zachowań przemocowych wobec dziecka obejmuje w głównej mierze określone cechy funkcjonowania rodziny, jak i cechy osobowościowe jej członków, zwłaszcza rodziców, ale również samego dziecka, które mogą sprzyjać jego złemu traktowaniu.

Czynnikami ryzyka przemocy domowej mogą być:

- izolacja społeczna,
- funkcjonowanie rodziny w warunkach długotrwałego stresu społeczno-ekonomicznego,
- doświadczenie przez rodziców przemocy w dzieciństwie,
- zaburzone relacje małżeńskie i rodzinne,
- niedojrzałość emocjonalna, młody wiek rodziców,
- znacząca lub całkowita zmiana stylu funkcjonowania rodziny, np. rozwód, śmierć współmałżonka, ciężka choroba,
- niska akceptacja roli rodzicielskiej oraz niski poziom kompetencji rodzicielskich,
- nierealne postrzeganie dziecka i nierealne oczekiwania wobec dziecka oraz jego umiejętności,
- cechy dziecka i historia jego rozwoju, np. niechciane dziecko, upośledzone fizycznie lub umysłowo,
- cechy osobowościowe i problemy psychologiczne rodziców,
- zaburzenia wczesnych kontaktów emocjonalnych z dzieckiem,
- zaburzenia komunikacji interpersonalnej,
- problemy uzależnieniowe,

- cechy strukturalne rodziny, np. wielodzietność, funkcjonowanie rodziny w niepełnej strukturze.

V. Cele programu

Cel główny programu:

Promowanie i wdrażanie prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży w rodzinach zagrożonych przemocą z powiatu nowomiejskiego.

Cele szczegółowe:

- propagowanie pozytywnych postaw rodzicielskich i relacji rodzinnych wśród społeczności lokalnej;
- uświadamianie i edukacja rodziców/opiekunów na temat praw i obowiązków rodzicielskich, właściwych metod i form wychowawczych, radzenia sobie w sytuacjach trudnych, konsekwencji prawnych związanych ze stosowaniem niewłaściwych metod wychowawczych;
- zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy rodzinom dysfunkcyjnym z terenu powiatu nowomiejskiego;
- szkolenie pracowników instytucji pomocowych z zakresu udzielania pomocy i wsparcia rodzinom zagrożonym wystąpieniem przemocy lub dotkniętym przemocą.

VI. Obszary działania i odbiorcy programu

Obszary działania:

- profilaktyka,
- edukacja i psychoedukacja,
- interwencja kryzysowa,
- wsparcie i specjalistyczna pomoc,
- ochrona osób zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej szczególnie dzieci i młodzież.

Odbiorcy:

1. Osoby zagrożone wystąpieniem przemocy domowej:
 - dzieci i młodzież;
 - osoby dorosłe;
 - współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych;
 - osoby niepełnosprawne;
 - osoby starsze.
2. Przedstawiciele władz lokalnych, instytucji działających w obszarze oświaty, sądownictwa, służby zdrowia, służb mundurowych oraz pomocy społecznej w powiecie nowomiejskim.
3. Społeczność lokalna powiatu nowomiejskiego.

VII. Realizatorzy programu

Realizatorem programu będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim we współpracy m. in. z następującymi instytucjami:

- policja,
- sąd,
- ośrodki pomocy społecznej,
- placówki oświatowe i opiekuńczo-wychowawcze,
- służba zdrowia,
- organizacje pozarządowe.

VIII. Monitoring i ewaluacja programu

W ramach monitoringu systematycznie gromadzone będą dane dotyczące przebiegu i efektów realizacji Programu. Uzyskane informacje będą służyć sprawdzeniu skuteczności działań programowych. Działania monitorujące będą prowadzone przez pracownika Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim.

IX. Przewidywane efekty realizacji programu

1. Zmiana postaw społeczeństwa lokalnego wobec zjawiska przemocy domowej.
2. Umiejętność szukania specjalistycznej pomocy przez osoby zagrożone wystąpieniem przemocy lub doznające przemocy.
3. Podniesienie kompetencji osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.
4. Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy domowej.
5. Aktywizacja dzieci i młodzieży oraz zmotywowanie do uczestnictwa w zajęciach i projektach profilaktycznych.
6. Usprawnienie systemu pomocy i ochrony osób/rodzin dotkniętych przemocą.
7. Niwelowanie skutków przemocy domowej.
8. Zwiększenie kompetencji rodzicielskich rodziców/opiekunów.
9. Zmiana postaw społeczeństwa lokalnego wobec zjawiska krzywdzenia dzieci.
10. Zwiększenie skuteczności udzielanej pomocy osobom uwięzonym w przemoc domową.

X. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU

L.p.	CEL SZCZEGÓŁOWY	OPIS DZIAŁANIA	TERMIN REALIZACJI	REALIZATORZY
1.	Uświadamianie i edukacja rodziców/opiekunów na temat praw i obowiązków rodzicielskich, właściwych metod wychowawczych, radzenia sobie w trudnych sytuacjach, konsekwencji prawnych związanych ze stosowaniem niewłaściwych metod wychowawczych.	➤ opracowanie oraz rozpowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych na temat właściwych metod wychowawczych, itp. ➤ publikacja artykułów/infomacji w lokalnych mediach, na stronach internetowych instytucji na temat zjawiska przemocy wobec dziecka, właściwych postaw rodzicielskich, znaczenia rodziny w procesie wychowania dziecka	2025 - 2030	PCPR ośrodki pomocy społecznej szkoły i placówki oświatowe
2.	Propagowanie pozytywnych postaw rodzicielskich i relacji rodzinnych wśród społeczności lokalnej	➤ pogadanki, prelekcje dla rodziców dotyczące prawidłowych metod wychowawczych, właściwych sposobów komunikacji z dzieckiem. ➤ zajęcia edukacyjno – profilaktyczne dla dzieci i młodzieży z zakresu komunikacji interpersonalnej, porozumiewania się bez przemocy, radzenia sobie ze złością i inne.	2025 - 2030	PCPR ośrodki pomocy społecznej szkoły i placówki oświatowe

3.	Zwiększenie dostępności do poradnictwa i pomocy specjalistycznej rodzinom dysfunkcyjnym z terenu powiatu mławowskiego	➤ udzielanie kompleksowej pomocy specjalistycznej dla rodzin znajdujących się w kryzysie oraz rodzin dysfunkcyjnych ➤ poradnictwo pedagogiczno – psychologiczne dla rodziców i opiekunów oraz profesjonalistów ➤ działania interwencyjne w rodzinach zagrożonych lub dotkniętych przemocą ➤ warsztaty dla rodziców zastępczych z zakresu kształtowania umiejętności wychowawczych, promowania właściwych metod wychowawczych, prawidłowych sposobów komunikacji w rodzinie, rozpoznawania emocji i sposobów reagowania na stres i radzenia sobie z wypaleniem zawodowym ➤ organizowanie grup wsparcia dla rodziców i opiekunów prawnych	2025 - 2030	PCPR ośrodki pomocy społecznej szkoły i placówki oświatowe zespoły interdyscyplinarne ds. przeciwdziałania przemocy domowej policja
----	---	---	-------------	--

4.	Szkolenia dla pracowników instytucji pomocowych z zakresu udzielania pomocy i wsparcia rodzinom zagrożonym wystąpieniem przemocy lub dotkniętych przemocą	➤ organizowanie szkoleń, spotkań, dyskusji, konferencji tematycznych ➤ udział w szkoleniach i konferencjach tematycznych, lokalnych i ogólnopolskich	2025 – 2030	PCPR ośrodki pomocy społecznej szkoły i placówki oświatowe policja sąd
----	---	---	-------------	--

